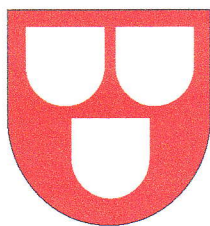

Stanislav Kasík
Heraldická kancelář
„Dauphin“
Roudnice nad Labem
2004

PRACKOVICE

Poznámky k návrhům obecního znaku a praporu

Znak cechu malířů štítů

O TVORBĚ OBECNÍCH ZNAKŮ

Z poznání historického vývoje městských a obecních znaků lze ze skladby užitých znakových figur a dalších souvislostí odvodit pohnutky, stanovit příčiny a inspirace jejich volby. Můžeme je rozdělit do několika skupin. Vyjmenujeme jen některé.

Mnoho obecních znaků je odvozeno od znaků vrchností. Ať od znaku krále u měst královských, či od znaku šlechtického majitele, biskupa nebo církevní instituce u měst poddanských. Při jejich tvorbě bylo snahou navrhovatelů odlišit nějakým způsobem znak obce od znaku vlastníka. Stávalo se tak různými způsoby, jakými bylo přijetí pouhé části znaku, uměnění znakových figur, změna tinctur znakového pole či znamení, nebo doplnění další figurou nebo znamením atp.

Jinou skupinu tvoří znaky odvozené od přírodních podmínek. Například použitím figury kopce je charakterizováno prostředí, ve kterém obec leží. Vlnité břevno má obvykle souvislost s existencí vodního toku. Stejným způsobem vypovídá vyobrazení skály. Stromy mohou symbolizovat okolní lesy. Některá znamení ukazovala na převažující zaměstnání obyvatel. Proto se objevují ve znacích motivy zemědělské, vinařské, chmelářské, rybářské, hornické atd. Ve znacích se připomínaly i různé události.

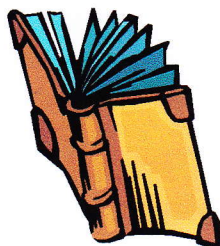
Jednu z nejcennějších skupin jsou znaky ukazující užitými symboly na jméno obce. Tak jak je například jablko ve znaku Jablonce nad Nisou, rak ve znaku Rakovníka, sova ve znaku Sovínek, či měsíc - luna ve znaku Loun. Takovým znakům se říká „znaky mluvící“.

Současné tendence ve tvorbě obecních znaků se přidržují již osvědčených metod a postupů. Přesto jsou některé figury pro obce bez statutu města nepoužitelné. Například hradby, jejichž

fyzická existence byla vysoce ceněnou výsadou a pýchou každého města a zároveň jejich nejpřípadnějším symbolem.

Podvýbor pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky preferuje u obcí znaky jednodušší, které více odpovídají původním praktickým funkcím znaků a také významu uživatele. Podoba navrženého znaku musí bezpodmínečně být v souladu s pravidly, zásadami a uzanci heraldiky. Nemá kolidovat se znaky již v České republice užívanými. Má být jednoznačným a nezaměnitelným symbolem konkrétní obce.

Z HISTORIE OBCE

Následující řádky nemají ambici být vyčerpávajícím pojednáním o historii obce. Budou zmíněny především ty skutečnosti, které mohou být pro výběr heraldických figur do znaku obce inspirující.

Obec tvoří dvě části – samotné Prackovice a Litochovice. Historie obou není zcela totožná. V písemných historických pramenech se dříve připomínají Litochovice – a to v roce 1272 jako majetek kláštera premonstrátů v Chotěšově u Plzně. Litochovice původně patřily k majetku významného západočeského šlechtice Hroznaty (Tepelského) na Litoměřicku. Jeho část věnoval klášteru premonstrátů v Teplé a část ženskému klášteru téže řehole v Chotěšově, který založila Hroznatova sestra Vojslava. Prackovice se připomínají až v roce 1352 v soupise papežského desátku z litoměřického děkanátu. Osídlení obou míst je samozřejmě starší. Na základě archeologických výzkumů pocházejí hrobové nálezy z obou míst ze stejné období zv. středohradištní (9. – pol. 10. století). Libochovanská kotlina byla na obou březích protékající řeky Labe velice příhodná pro osídlení. Její blízké okolí, zejména strategicky výhodná poloha skalního masivu zv. Česká brána a její pravobřežní část byly osídleny již v pravěku. Skály uzavírající řeku Labe do úzké soutěsky jsou tvořeny porfyry, které se staly zdrojem pro výrobu drtídel, ručních mlýnků a velkých mlýnských kamenů (Malé a Velké Žernoseky). Řada pravěkých lomů je dosud patrná.

Webové stránky obce Prackovice přinášejí text s historií sídla, který se snaží posouvat dějiny vsi na samý začátek 11. století. Cituji (včetně pravopisných a věcných chyb): „...*jméno její vyskytuje se v donační listině Spitihněva II. Kolegiální kapitule sv. Štěpána v roce 1005 ve tvarech Ptachichu, Bradcici, jsou-li tím Prackovice jak kontext nasvědčuje opravdu míněny. Vyskytuje se též tvar Prachichi, pak Brodčici. Farář Černý, který je zdejším rodákem, vysvětluje, že prý správným tvarem je Brodčici, který ukazuje k tomu, že zde býval důležitý brod.*“ Vše je nutné uvést na pravou míru. Tzv. zakládací listina litoměřické kapituly, která je originálem vydaným knížetem Spytihněvem II., není v pravém slova smyslu listinou, kterou byla založena kapitula, ale aktovým záznamem o majetku kapituly, kterou kníže v předchozí době opravdu založil. Historiky je listina zařazována do let okolo roku 1057 (tedy nikoliv 1005). Protože existují další mladší listiny podobného obsahu – například krále Přemysla Otakara I. z roku 1218, byla ona starší označena jako tzv. zakládací listina litoměřické kapituly - redakce A (Oldřich Kotyza, Jan Smetana, Jindřich Tomas, Dějiny města Litoměřic, Litoměřice 1997, s. 352). Další podstatnou věcí je, že v latinsky psané listině není mezi uvedenými jmény vsí ves

pojmenovaná tvarem „*Ptachichu*“, je zde ves se jménem v originální transkripci „*Ptacitsi*“, které je do českého jazyka zcela korektně překládáno jako Ptačice – ves dosud nebyla lokalizována. Padá tedy také představa, že by snad bylo v listině napsáno „*Prachichu*“. Ves označená jako „*Bradci*“ či „*Brodčici*“ v listině vůbec uvedena není. Z textu na webové stránce lze vyrozumět, že farář Černý snad může mít pojmy Ptachichu, Prachichu za ekvivalent pojmům Bradci, resp. Brodčici. Považuji to za zcela nekritické a nepochybně za odmítnutí hodné. Je otázkou nakonec, zda zde skutečně byl brod. Nejméně již v 18. století zde byl přívoz, pravděpodobně kyvadlový. Snaha o posunutí poznatelných dějin obce Prackovice na základě dochovaných historických pramenů listinné povahy byla laická a nic nezměnila na faktu, že první nezvratitelná zmínka o Prackovicích pochází až z roku 1352.

Protože přírodní útvar zv. Česká brána spadl svými skalami přímo do Labe, nebyla soutěska průchozí suchou nohou. Cesty, včetně dálkových obchodních, obcházely Českou bránu z oblasti Litoměřic několika způsoby. Jedna z nich vedla z litoměřického předměstí Zásada přes úpatí vrchu Plešivec, kde byl postaven na skalním komíně hrad Kamýk sloužící k ochraně místa výběru cla (trasa cesty nebyla shodná s dnešní silnicí). Cesta pak pokračovala přes Řepnice do Libochovan, kde se na ní napojovala další cesta z Velkých Žernosek a překračovala řeku Labe pomocí přívozu. Na protějším levém břehu pokračovala cesta v místě kostela sv. Matouše v Prackovicích, kde opět byla celnice. Cesta pokračovala přes Radejšín na Stadice, kde se cesta rozdělovala na několik směrů – do Ústí (nad Labem), do Teplic a pak na hlavní směr přes Nakléřovský průsmyk k zemským hranicím a k přechodu do Saska s dálkovými cíli v severním Německu, či ve Skandinávii.

Farní kostel sv. Matouše v Prackovicích se připomíná již ve 14. století. Právo podací drželi V roce 1361 majitelé Libochovan. Právo podacím je právo jmenovat faráře ke kostelům ve vsích, které obvykle byly v držení podávajícího (feudálního pána, vrchnosti). S podacím právem byly spojeny jisté platy. Majiteli Libochovan v roce 1361 byli bratři Hynce, Jan, Jindřich a Halman, kteří podávali faráře do Církvic, který do té doby byl farářem v Prackovicích. Titíž v roce 1363 podávali do Libochovan také faráře, který byl před tím Prackovicích. Jejich rodová příslušnost není zřejmá (bez možnosti verifikace snad ze Sebusína). V roce 1380 jsou v držení Libochovan a zřejmě i Prackovic připomínáni Jan, řečený Chrapa, Jindřich, bratr předchozího a také Silvestra, který je zmíněn v roce 1380. Jindřich užíval přídomku ze Sebusína a na Libochovanech. Libochovany v té době se dělily mezi několik různých vlastníků. Majetek tu zde měl dříve klášter v Kladrubech a také v Doksanech. Platy z Libochovan měl například Bohuslav z Vchynic (po roce 1378) a ty pak držel Smil z Vchynic. Vladykové ze Sebusína zřejmě drželi podstatnou část Libochovan, protože v roce 1415 z tohoto rodu bratři Jan Štyrsa, Jan Mlečko a Zikmund podávají faráře do Libochovan, který dříve byl v Prackovicích. V této souvislosti je nezbytně nutné napravit nedávno vyslovenou domněnku prackovického faráře Černého, že faráři kostela sv. Matouše v Prackovicích měli právo jmenovat kuráty pro Libochovice a pro Čížkovice s uvedením dat 1361 a 1385. Kurát je pro uvedenou dobu anachronismem, jde o pojem z doby moderní (2. pol. 19. stol.) a označoval vojenského duchovního. Ve středověkých pojmech znám není a nemohl existovat ve 14. století. Navíc farář uvedené právo jmenování nemohl prostě mít – to bylo právem vrchnosti, či vyšších církevních institucí. V uvedených souvislostech je zřejmé, že farář Černý zaměnil Církvice za Čížkovice (1361). A také, že nejde o uplatnění pomyslného a neexistujícího práva faráře v Prackovicích, ale o akt uplatnění podacího práva vrchností. Faráři Černému zřejmě uniká smysl knih konfirmačních (*Libri confirmationum*), které sloužily k záznamům o obsazování far faráři (plebány), ale nezaznamenávaly „pohyb“ duchovních nižšího svěcení, či hierarchického zařazení (např. oltářníci). Knihy byly založeny za prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic a vedeny při pražském arcibiskupství. Vedle nich existovaly také knihy erekční (*Libri erectionum*) zaznamenávající donace kostelům, dary, zřizování oltářů atd. Jinak kostel v obci není připomínán až v roce 1384 jako farní, ale už v roce

1361, když farář odsud odchází do Církvic – byl-li zde farář, musela tu být i fara (!).

Následující období v dějinách Prackovic je v literatuře podáno poněkud nejasně. V roce 1415 se údajně držitelem Prackovic stal král Václav IV. Ten postoupil ves před rokem 1417 ženskému benediktinskému klášteru v Teplicích. Za husitských válek klášter zanikl a jeho majetek byl sekularizován. Zmocnil se ho Jakoubek z Vřesovic, svého času významný straník husitů a stavitel hradu na Doubravské hoře u Teplic. Ani další osudy obce nejsou zcela jasné. Prý patřila k panství Hořovice (? Hořovice jsou u Berouna), ale dána do zástavy Smilovi Vlinskému z Vliněvsi (August Sedláček, *Místopisný slovník historický Království českého*, Praha 1909, s. 722). Je jisté, že Prackovice byly rozděleny nejméně na dvě části s různými osudy.

Doba po bitvě na Bílé hoře v roce 1620, kde bylo vojensky poraženo české stavovské povstání, přinesla velké majetkové přesuny. Účastníkům povstání byly konfiskovány statky a majetek. Ke konfiskovaným statkům patřily i Prackovice, které byly rozděleny na dvě části s různými majiteli. Jednu držel Bedřich z Bílé na Řehlovicích a Chotimíři a druhou bratři Kamýčtí ze Lstiboře.

Bedřich z Bílé patřil k 27 šlechticům popraveným 21. 6. 1621 na Staroměstském náměstí v Praze. Konfiskační komise učinila zápis o zabraném majetku. Vedle jiného byly konfiskovány: Chotiměř (Chotiměř) – tvrz, ves s dvorem poplužním a pivovarem a díly vsí Hrušovka, Kletečná, Záhořice, Žim, Pračkovice (Prackovice), Litěchovice (Litochovice) a Vlastislav se vším příslušenstvím, jak to v roce 1588 Kaplíř Bohuslav od Barbory Panvicové z Gerštorfu koupil. Uvedený konfiskát koupil 6. 7. 1622 Adam z Valdštejna (Tomáš V. Bílek, *Dějiny konfiskací v Čechách po ro. 1618*, Praha 1882, s. 25) Ze zápisu konfiskační komise vyplývá, že Bedřich z Bílé získal část vsi Prackovic a Litochovic společně s koupí Chotiměře od Bohuslava Kaplíře ze Sulevic. Barbora Panvicová z Gerštorfu byla dcerou Zikmunda z Gerštorfu a z Chotiměře (+ 1571) a ten Chotiměř koupil od Rynolda z Lungvic v roce 1531. Rynold pak měl Chotiměř po Kaplířích Osterských ze Sulevic, vlastníků jedné ze dvou chotiměřských tvrzí. Od roku 1648 patřila Chotiměř k panství Lovosice a to až do konce patrimoniální správy v roce 1850. Za tu dobu se zde jako vrchnost vystřídali: Sylvie Černínová z Chudenic, roz. Caretto-Millesimo (+1664) vdaná podruhé za Leopolda Viléma markraběte Bádenského (+1671). Alžběta Augusta Bádenská postoupila v roce 1783 Lovosice Janovi knížeti ze Schwarzenberga.

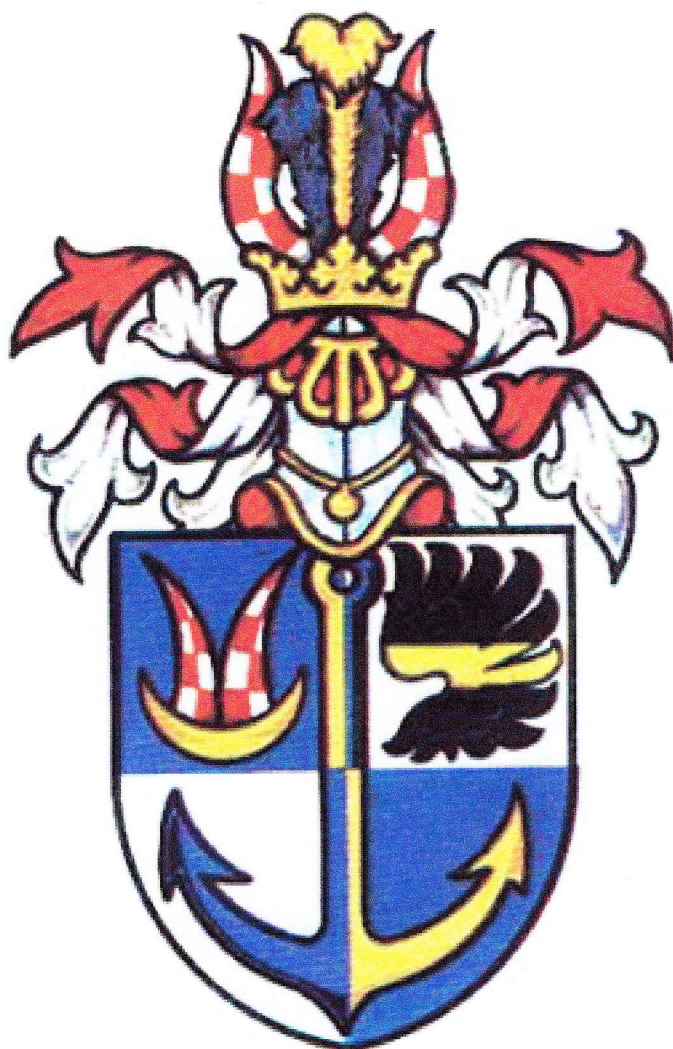
Za účast ve stavovském povstání z let 1618 – 1620 byli pokutováni i bratři Jan Všebor, Kryštof Mikuláš (+ 1620), Václav a Jiří Kamýčtí ze Lstiboře. Kryštof Mikuláš ač zemřel byl v roce 1622 pokutován ztrátou třetiny majetku. 21. 7. 1623 byl konfiskační komisí odsouzen Jan Všebor na místě svých bratří a to k manství s tím majetkem a statky, jak jej drželi po otci Vilémovi. V zápise komise je následující výčet: statek Libochovany - tvrz a ves Libochovany a ves Pračkovice (Prackovice), s dvory poplužními, vinicemi a desátkem vinným 150 sudů vína od města Litoměřice povinným, jak to Vilém Kamejcký na Velikých Žernosekách do Jana Štěpána z Roupova koupil (Bílek, *Konfiskace*, s. 228). Jan Štěpán byl synem Kryštofa z Roupova na Vildštejně a Poříčí a ten koupil Velké Žernoseky spolu s Libochovany v roce 1587 od Jana ze Šlejnic na Lovosicích a ten uvedené statky získal od Kaplířů.

Další osudy Libochovan byly následující. V roce 1625 zemřel Jan Všebor Kamýcký a jeho mladší bratři Václav a Jiří byli vyzváni, aby přestoupili na katolickou víru. Ti odmítli a tak byl v roce 1626 jejich majetek zabrán a darován Janovi Baptistovi svob. pánovi Webrovi. Ten se daru vzdal ve prospěch Viléma hraběte z Vřesovic, presidenta české královské komory a blízkého příbuzného bratří Kamýckých. Vilém z Vřesovic vyplatil Jana Jiřího. Václav odešel ze země a sloužil v saské armádě a s ní se v roce 1631 účastnil vpádu do Čech a ujal se svých statků. Za to mu bylo vše zabráno a v roce 1635 darováno Vilémovi z Vřesovic. Po uzavření

Vestfálského míru žádali bratři Kamýčtí o vrácení majetku, ale byli definitivně odmítnuti. Jan Weikart z Vřesovic, syn Vilémův se oženil s Marií Františkou z Vrtby a ta jako vdova se podruhé vdala za hraběte z Heissensteina. Od ní v roce 1667 koupil Libochovany Jan Hertwig z Nostic. K nosticovskému panství Velké Žernoseky-Libochovany patřily Prackovice po další století. Potomci Jana Hertwiga z Nostic zde byli vrchností až do konce patrimoniální správy v roce 1850. Patrimoniální správu nahradila správa státní zřízením okresních úřadů a obce se staly samosprávnými.

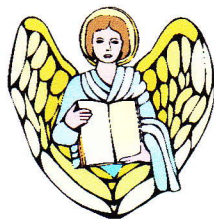
Prackovice a Litochovice jsou známy jako místo, kde v minulosti byly vinice, dařilo se pěstování obilnin a zejména ovoce. V současnosti, díky dobrým klimatickým podmínkám, se daří pěstování zejména meruněk.

Erb Nosticů
(kresba Jiří Louda)

Obec považuje za tradiční barvy modrou a žlutou, které mohou mít oporu například v rodovém erbu Nosticů, kteří zde byli vrchností nepřetržitě dvě století.

O JMÉNU

V průběhu historie se zachovaly následující podoby jména obce: *Praskowicz* (1352), *Praczkowicz* (1361), *Prascowicz* (1363), *Praczkowicz* (1369 – ok. 1405, 1385), *Prasskowicz*, *Praskowicz*, *Praczkowicz* (1415), *ves Praczkowicze...což se Praczkowicz dotýče...co se Prasskowicze dotýče...* (1544), *Praskowicze* (1654), *Praskowitz* (1787, 1833), *Praskowice* (1833). Jazykovědci činí k významu názvu obce následující výklad. Prvotní jméno této vsi bylo Praskovice a to značí ves lidí Praskových (od osobního jména Prasek – viz Antonín Profous, *Místní jména v Čechách*, III, Praha 1951, s. 451). Podobně je utvořeno i jméno vsi Litochovice (Lutoch, Litoch – Litochův, dvůr).

Vlevo: sv. Matouš jako evangelista (kresba Vladimír Kopecký dle Evangeliáře Codex aureus, cca 750 Canterbury – Anglie)

Vpravo: sv. Matouš jako apoštol (kresba Zdirad Čech)

O SVATÉM MATOUŠOVI

Svatý Matouš je zařazen mezi dvanáct apoštolů a je vedle Marka, Lukáše a Jana jedním ze čtyř evangelistů. Dle hagiografie byl Matouš původně celníkem se jménem Levi. Sepsal své evangelium v aramejštině. Evangelium jako text svědectví o životě a skutcích Kristových se stalo součástí biblických textů. Matoušovo evangelium začíná lidským rodokmenem Ježíše Krista a proto hlavním atributem sv. Matouše je člověk či anděl. Jako ostatní evangelisté je zobrazován s psacím náčiním, knihou nebo svitkem. Matoušovými atributy jako apoštola jsou halapartna nebo sekera, případně meč nebo dýka v zádech, charakterizující jeho mučednickou smrt. jako bývalého celníka ho někdy označuje i měsíc (s mincemi).